

До 50 річниці Жовтня

Право на сумнів

Що за диво – до такого історичного ювілею Великої Жовтневої соціалістичної революції і такий заголовок! Невже ж хтось з нас хоче сумніватися в значенні цієї історичної події або в її півсторічних здобутках? Таж... Тепер мали б слідувати десятки прикладів, сотні чисел, діаграм, співставлень; мали б слідувати, коли б до нашого заголовку мав писати статтю хтось такий, хто налякався вже самого надпису.

Проте до нашого заголовку ми хочемо написати статтю самі. Тому ми не будемо наводити десятки прикладів ні історичного значення Великого Жовтня, ні прикладів великих, величезних чи знову історичних або всесвітніх досягнень Жовтня за 50 років. І то не тому, що статистична наука, як служниця політики, не завжди може передати духу тих історичних досягнень, і не з іншої якої причини, а просто тому, що ні ми, ні, сподіваємось, наші читачі не сумніваються ні в значенні, ні в істотних здобутках Жовтня.

Назву нашої статті ми розуміємо як велику рушійну силу історичного чи індивідуального розвитку суспільства чи людини, яку ми протягом отих 50 років після Жовтня не завжди використовували (у всякому разі не достатньо!), хоч вона чисто марксистська і вплив її, всупереч догадці, позитивний.

У всьому треба сумніватись – виголосив основоположник марксистської науки – Карл Маркс. І виголосив він це, напевно, не для того, щоб всі ми почали сумніватись у потребі жити, боротись, глядати кращі способи життя тощо, а, напевно, тому, щоб борючись, глядаючи кращі способи життя ми добре обдумували і обдумали кожне наше рішення поки його приймемо, а, прийнявши його, сумнівалися в ньому для того, щоб його, в разі потреби..., змінити, виліпшити, або й відкинути.

В житті окремих людей ми часто бачимо застосування цього принципу – у всьому сумніватись. Навіть найуспішніший вчений, артист, маляр чи хто інший ніколи не зупиниться на досягнутому, не проголосить себе за всезнаючого й непомильного, а весь час глядає, контролює, наново пробує, радиться. І знов сумнівається не в тому, чи йому варто жити, працювати, перевіряти, а в тому, чи зробив він усе, чи не можна працювати по-іншому, краще, успішніше.

Подібно працював і Ленін, хоч його величезний оптимізм у найскрутніші часи перших років радянської дійсності, план електрифікації Росії та його безапеляційна постановка багатьох надзвичайно важливих політичних чи господарських питань, могло б здаватись, робить його противником всякого сумніву, всяких шукань тощо.

Нам не хочеться наводити прикладів того, що Ленін часто використовував право на сумнів як велику позитивну рушійну силу. Не хочемо просто сумніватися у величчї Леніна і наводити тут, наприклад, часті його розмови з ходоками, з солдатами, робітниками, навіть домашніми та закордонними ворогами радянської влади саме з метою взяти до уваги всі аспекти справи, додумати до кінця всі наслідки готованого рішення. Загально відомо, що Ленін весь час наполегливо вчився – найрізноманітнішими способами – тобто, власне, весь час сумнівався і тому перевіряв свої знання, погляди, пропозиції історичним досвідом людства чи досвідом окремих людей. Просто, ми не сумніваємось в тому, що Ленін часто сумнівався і що таким його знають і наші читачі.

Проте ми не сумніваємось в тому, що після Леніна – людини надзвичайно великої і тому, що він часто сумнівався, – право на сумнів, як на велику позитивну силу, що змушує знаходити найкращі варіанти планів і дій, занадто підупало та занепало і в такому стані воно знаходиться у нашому щоденному житті до сьогодні.

Замість марксистської вимоги у всьому сумніватись, на перший план все частіше поставало однозначне твердження про найбільшість, найкращість, найдемократичнішість, найпрогресивнішість “нашої” літератури, філософії, кінематографії, спорту, систем найрізноманітніших ділянок життя тощо. Дедали все частіше лунали заяви про подальше зростання, з’єднання, гуртування, досягнення, перевершення.., пізніше вже про небували, небачені, нарешті про космічні темпи, плани, успіхи. Не сумніваємось в тому, що всього цього (або хоча б багато з цього) не було. Було часто або хоча б інколи! Але сумніваємось в тому, що ці безсумнівні заяви, такий безсумнівний директивний підхід до справи (коли ми повідомляли як приймало населення підвищення цін чи девальвацію грошей, або, в інших країнах, ліквідацію державного займу, в наслідок чого мільйони людей втратили по кілька тисяч грошей), був максимальним або найкращим варіантом можливостей, або максимально мобілізуючим фактором, або фактором, що вливав максимальний оптимізм і тому подібно. Вже не кажемо про те, що коли б належно використовувалося право на сумнів, як позитивну рушійну силу, то взагалі не могло було б дійти до перетворення вчорашніх “кращих синів” на завтрашніх “зрадників”, до всього того, що ми сьогодні, не бажаючи виписувати окремо різні середньовічні аномалії, називаємо коротко методами культу.

Одночасно не сумніваємось в тому, що коли б ми протягом років частіше сумнівалися, не було б сьогодні стільки тих, які вже сумніваються в історичному смислі наших намагань побудувати принципово відмінні і принципово кращі основи й обставини нашого щоденного життя і одночасно не сумніваються в тому, що по той бік барикади є багато безсумнівних вартостей, гідних наших прагнень і досягнень.

Отже, давайте сумніватися!

Давайте думати, перевіряти, вчитися, щоб раніш, ніж заговоримо про чергові космічні чи історичні досягнення – чи то вже з нагоди історичного святкування Великої Жовтневої соціалістичної революції, яка без сумніву може показати також свої безсумнівні успіхи, або з іншої нагоди – нагода завжди знайдеться – перевірити, чи ті досягнення не могли бути ще космічнішими, ще історичнішими, ще безсумнівнішими.

Давайте засумніватись у всесильній і довготривалій силі безсумнівних заяв про безсумнівні успіхи і подумати чи наявні успіхи – будь вони космічні чи відносні – не могли мати безсумнівніший, виховно мобілізуючий і приємніший естетично-етичний вплив на маси з тверезим сумнівом, тобто тверезим аналізом максимального використання можливостей, засобів, резерв.

Я закликаю сумніватися зовсім не тому, щоб максимальним думанням ми досягли економії одного гелера на півній піні, але тому, щоб, не використовуючи своє марксистське право на сумнів, ми не розтринькали основу нашого найбільшого капіталу, який є найосновнішим всесвітньо історичним здобутком Великого Жовтня.

Революція триває

Сподівання людства формулюють в ідеалах. За реалізацію ідеалів людства беруться революції. Однак революцій відбулося вже багато – ідеали людства зістаються не здійсненими...

Революції здійснюються не за день-два – поки скинуть попереднього деспота і зліплять нову владу. Революції тривають роками, десятиріччями – поки йде бій за їхні ідеали. Отже, Жовтнева революція триває вже пів сторіччя. За той час вона зазнавала немалих успіхів, хоч не обійшлося і без труднощів чи навіть збочень. Однак для успішного завершення ідеалів Великого Жовтня, для практичного здійснення всього того, що людство вкладало у боротьбу за вільне і щасливе життя – необхідно і надалі

наполегливо боротися. Ідеали людства, сформовані востаннє Жовтнем, потребують перш за все, творців, борців а не притакувачів чи підбрехачів, які пустим славослів'ям чи суєслів'ям поспішають вихваляти на всі лади часткові успіхи, замість того, щоб надалі боротися за первісну широчезну й величезну вселюдську концепцію Жовтня, остаточна перемога якої дійсно означала б нову еру в історії людства.

Життя наше дуже схильне до зміни форм, проте зміст життя майже залишається незмінним. Змусити життя змінити також свій зміст – це величезне завдання, яке з усією революційністю сформулював на самому своєму початку також славний Жовтень. Отже, варто боротися за реалізацію цього велетенського завдання, варто й сьогодні, з нагоди 50-річчя Жовтня, поновити вічну присягу: “Лиш боротись – значить жити!” Лиш боротись за виконання ідеалів Жовтня в повному первісному його обсязі значить жити життям борця. Інакше даремними зістались би неймовірні жертви, до яких дійшло в дотеперішньому періоді революції.

Тому з нагоди 50-річчя Жовтня щиро вітаю всіх борців за ідеали людства, сформовані Жовтневою революцією, – де б вони не були: в Радянському Союзі, в соціалістичних, капіталістичних чи колоніальних країнах. Бажаю їм – борцям і революції – багато сил і повної перемоги!

Першим нелегко

Весь світ відсвяткував 50-річчя Великого Жовтня!

Хто лише згадками про історичні дні 1917 року, хто наклепами й нападами на Радянський Союз, а хто урочистими зборами, промовами, мітингами, радіо і телепередачами, присвяченими великому ювілею.

Солідними були урочисті промови, виголошені на велелюдних зборах народу в Празі та Братиславі, імпозантними – засідання в Москві та Ленінграді, багатомовні та багатозначні святкові демонстрації у Москві, Києві, Ленінграді та й у цілому ряді визначних міст Європи.

З нагоди Жовтня було піднято та опубліковано багато надзвичайно цінного архівного історичного матеріалу, який нагадав сучасним людям величезний зміст історичного життя прожитих 50 років.

І всі ті збори, мітинги, промови, маніфестації, демонстрації та особливо історичні документальні кінофільми, телевізійні постановки наводили вдумливого читача, слухача й глядача на одну й ту саму думку:

– Боже, боже, скільки довелось витерпіти й вистраждати цим народам; скільки горя, кривд, мук і невимовного тягару винесли на своїх плечах оті селяни, робітники, солдати й інтелігенти царської Росії, а пізніше Радянського Союзу, поки дійшли до сьогоднішнього дня!

Безграмотність і безпросвітність життя в царській Росії, тягар першої світової війни, безприкладний героїзм революцій, протягом яких неорганізованому цивільному населенню спустошеної країни довелось перехитрити й перемогти організовані державні машинерії з регулярними арміями, шпигунами, міністрами й дипломатами; безвихідність становища під час громадянської війни проти реакції всього світу та ще проти своїх недобитків, що разом вживали найбрутальніших способів нищення людей, історичних й економічних цінностей; голод, розруху та й величезну ізоляцію від світу в післявоєнні роки, складність колективізації, ускладненої ще природними і штучними голодами, масовим фізичним нищенням кращих своїх синів, – всім тим, що ми сьогодні називаємо культом особи; кальварією нещастя, зв'язаних з другою світовою війною, післявоєнною розрухою, голодом та ще знову кривдами культу, мільйони допомоги

європейським соціалістичним країнам, Кореї, Кубі, В'єтнаму, Індії, Об'єднаній Арабській Республіці, Індонезії, Китаю – і все те при значних, щоб не сказати більше, нестачах дома та при постійній напруженій міжнародній обстановці – щось подібного могли витерпіти та пережити тільки народи надзвичайно сильні, здорові, працьовиті, скромні, терпеливі, слухняні, справедливі, людяні, дисципліновані, жертвовні, відчайдушні, якими є народи Радянського Союзу. При всьому цьому ще піднялися від бочкорів до космічних кораблів, від неграмотності до високоосвічених, від найвідсталіших до найпередовіших.

Можна сміло сказати, що саме на творців першої у світі соціалістичної революції випало до і після Жовтня стільки й таких випробувань, які вже давно не випадали на долю жодних інших народів. Дотеперішній хід революції приніс народам Радянського Союзу, поки що, переважно тільки тягар, кари й випробування.

За все, що пережили, витерпіли і створили ці люди, цих людей потрібно б носити на руках, берегти їх від кривд, образ і всяких інших негуманностей.

Між тим – всім відомо – і в найсучаснішому житті саме на цих людей випадає найбільший тягар “побудови комунізму”, “збереження миру”, “захисту людства від загуби”. Вони ж бо радянські люди – громадяни першої у світі соціалістичної країни!

– Тому 50-річчя Жовтня мало б стати початком глибшого розуміння долі радянських народів, більшої нашої пошани до їхньої специфіки, більшого порозуміння до їхніх труднощів.